

Försäkringsrättsliga frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 16 motionsyrkanden från allmänna motions-tiden år 2002 i olika försäkringsrättsliga frågor. Motionsyrkandena gäller könsneutrala pensionsförsäkringar, rätt att teckna försäkring, företagens försäkringsskydd, ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar, ansvarsförsäkring för motorfordon, utvidgat ansvar för trafikförsäkringen, jämkning av trafikskadeersättning och handläggningen av trafikskadeärenden.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns tre reservationer och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Utskottets överväganden	6
Könsneutrala pensionsförsäkringar	6
Rätt att teckna försäkring.....	8
Företagares försäkringsskydd	9
Ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar	9
Ansvarsförsäkring för motorfordon.....	10
Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen	11
Jämkning av trafikskadeersättning	13
Handläggningen av trafikskadeärenden.....	14
Reservationer.....	17
1. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen (punkt 6).....	17
2. Handläggningen av trafikskadeärenden (punkt 8)	17
3. Handläggningen av trafikskadeärenden (punkt 8)	18
Särskilt yttrande.....	20
Rätt att teckna försäkring.....	20
 Bilaga Förteckning över behandlade förslag	 21
Motioner från allmänna motionstiden.....	21

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Könsneutrala pensionsförsäkringar

Riksdagen avslår motion 2002/03:L297.

2. Rätt att teckna försäkring

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:L271 och 2002/03:L279 yrkande 1.

3. Företagares försäkringsskydd

Riksdagen avslår motion 2002/03:N211 yrkande 5.

4. Ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:L246, 2002/03:L278 yrkande 6 och 2002/03:L340.

5. Ansvarsförsäkring för motorfordon

Riksdagen avslår motion 2002/03:L242.

6. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ377 yrkande 11.

Reservation 1 (m, fp, kd)

7. Jämkning av trafikskadeersättning

Riksdagen avslår motion 2002/03:L229.

8. Handläggningen av trafikskadeärenden

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:L278 yrkandena 2 och 4, 2002/03:L279 yrkande 2, 2002/03:L291, 2002/03:L339 samt 2002/03:So359 yrkande 2.

Reservation 2 (v, c)

Reservation 3 (kd)

Stockholm den 4 mars 2003

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad Stoops (s), Henrik von Sydow (m), Niclas Lindberg (s), Johan Löfstrand (s) och Kerstin Fredriksson (s).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 16 motionsyrkanden från allmänna motions-tiden år 2002 i olika försäkringsrättsliga frågor. Motionsyrkandena gäller könsneutrala pensionsförsäkringar, rätt att teckna försäkring, företagens försäkringsskydd, ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar, ansvarsförsäkring för motorfordon, utvidgat ansvar för trafikförsäkringen, jämkning av trafikskadeersättning och handläggningen av trafikskadeärenden.

En förteckning över motionsyrkandena finns i *bilagan* till betänkandet.

I ärendet har utfrågningar ägt rum med företrädare för Justitiedepartementet, Finansinspektionen och Sveriges Försäkringsförbund.

Utskottets överväganden

Könsneutrala pensionsförsäkringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion med krav på åtgärder för att komma till rätta med könsdiskriminerande villkor i pensionsförsäkringar. Utskottet hänvisar bl.a. till att regeringen inom EU och i annat internationellt arbete skall verka för en utveckling mot ett allmänt könsneutralt synsätt på försäkringsområdet.

Bakgrund

I den allmänna debatten har på senare tid förts en diskussion om förekomsten av könsdiskriminerande villkor för pensionsförsäkringar. Mot den bakgrunden beslutade Sveriges Försäkringsförbunds styrelse den 12 december 2000 att uppdra åt en särskild arbetsgrupp att göra en sammanställning av vilka försäkringar som påverkas av om den försäkrade är kvinna eller man samt att belysa hur premierna och förmånerna berörs liksom vilka förändringar som skulle bli nödvändiga om ingen hänsyn tas till den försäkrades kön vid riskbedömningen. I arbetsgruppen har ingått representanter för Sveriges Försäkringsförbund, Konsumenternas Försäkringsbyrå, Statstjänstemannaförbundet, Svenska Kommunal tjänstemannaförbundet samt Sveriges Quinnoråd och Samverkansforum för kvinnor i Sverige. Resultatet av arbetsgruppens arbete har redovisats i en rapport som presenterats den 27 augusti 2001.

I rapporten pekas på att livförsäkringsbolagen i dag som regel tillämpar könsdifferentierade premier vid privat pensionsförsäkring, vilket innebär att kvinnor betalar mer för sin ålderspension än män. Enligt rapporten är det önskvärt att försäkringsbolagen skapar könsneutrala ålderspensionsförsäkringar i varje fall när det gäller försäkringsprodukter med en utbetalningstid på mellan fem och tio år. Arbetsgruppen anser också att en översyn, i syfte att på sikt kunna åstadkomma att även livsvariga försäkringsprodukter blir könsneutrala, bör göras av de antaganden om livslängd som tillämpas vid premieberäkningen. Försäkringsbolagen bör vidare, enligt rapporten, undersöka möjligheterna att finna metoder för att jämna ut riskerna på andra sätt än att dela in de försäkrade efter enbart kön vid premiesättningen. Arbetsgruppen anser också att informationen kring försäkringarnas olika former av efterlevandeskydd och deras konsekvenser för premiesättningen bör förbättras.

Enligt rapporten tillämpar samtliga länder inom EU olika premier för kvinnor och män vid privata pensionsförsäkringar. I rapporten understryks att frågan om könsneutrala premier måste lösas i ett internationellt perspektiv

och att Sverige i EU-arbetet och i annat internationellt arbete skall verka för en utveckling mot ett allmänt könsneutralt synsätt på försäkringsområdet.

Motionen

Ulla Hoffmann m.fl. (v) anser i motion L297 att pensionsförsäkringar är könsdiskriminerande eftersom kvinnor betalar lika mycket i premie som män men får ut ett lägre belopp i pension per månad. Anledningen till detta är, enligt motionärerna, att försäkringsbolagen i sina beräkningar utgår från en längre medellivslängd för kvinnor. I motionen yrkas ett tillkännagivande med krav på åtgärder för att komma till rätta med denna orättvisa.

Utskottets ställningstagande

När utskottet senast behandlade ett motionsyrkande liknande det nu aktuella våren 2002 avstyrkte utskottet bifall till motionen (bet. 2001/02:LU10). Utskottet förutsatte att regeringen i lämpligt sammanhang skulle överväga Försäkringsförbundets förslag om att Sverige skall verka för könsneutrala premier i EU och internationellt. Utskottet förutsatte vidare att försäkringsbolagen tog till sig och övervägde förbundets förslag att bolagen bör skapa könsneutrala ålderspensionsförsäkringar med kort utbetalningstid.

Enligt uppgift från Försäkringsförbundet har det skett en viss ökning av könsneutrala premier vid pensionsförsäkringar med kort utbetalningstid. Försäkringsförbundet har också uppgett att det pågår ett arbete med revidering av försäkringsbolagens antaganden beträffande medellivslängden. En revidering bedöms som nödvändig eftersom skillnaden i medellivslängd mellan kvinnor och män minskar. Arbetet skall vara slutfört hösten 2003. Försäkringsförbundet gör bedömningen att efter det att revideringen av livslängdsantagandena är klar kommer fler bolag att erbjuda könsneutrala premier vid pensionsförsäkringar med kort utbetalningstid.

Statsrådet Gunnar Lund har i en interpellationsdebatt den 30 januari 2003 uttalat att frågan om könsneutrala premier måste lösas i ett internationellt perspektiv och att Sverige i EU-arbetet och i annat internationellt arbete skall verka för en utveckling mot ett allmänt könsneutralt synsätt på försäkringsområdet. Sverige skall också verka för att frågan om könsneutrala pensionsförsäkringar behandlas likformigt i Sverige och i andra länder. Enligt statsrådet är risken annars stor att försäkringsmarknaden snedvrids (svar på interpellation 2002/03:112).

Att Sverige i EU-arbetet och i annat internationellt arbete bör verka för en utveckling mot ett allmänt könsneutralt synsätt på försäkringsområdet ligger i linje med vad utskottet uttalade våren 2002. Utskottet välkomnar därför regeringens initiativ i frågan. Vad gäller förekomsten av könsneutrala premier vid pensionsförsäkringar med kort utbetalningstid kan utskottet konstatera att utvecklingen går i rätt riktning genom att fler bolag erbjuder sådana produkter.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att någon åtgärd från riksdagens sida för närvarande inte är påkallad med anledning av motion L297, som därför bör avslås.

Rätt att teckna försäkring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden angående rätten att teckna försäkring. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet med en ny försäkringsavtalslag.

Motionerna

Håkan Juholt m.fl. (s) yrkar i motion L271 ett tillkännagivande om att åtgärder måste vidtas för att stärka funktionshindrades rätt att teckna försäkring. Enligt motionärerna borde försäkringsbolagen vara skyldiga att lämna en skriftlig motivering när någon nekas att teckna försäkring.

I motion L279 begär Kerstin-Maria Stalin (mp) ett tillkännagivande om att försäkringsbolagen, när det gäller premier och möjligheten att teckna försäkring, inte får diskriminera människor utifrån kön, funktionshinder, sjukdom eller förväntad sjukdom, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, religion eller övertygelse (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

I konsumentförsäkringslagen (1980:38) finns bl.a. tvingande bestämmelser om rätten att teckna försäkring och förnyelse av försäkringsavtalet. Konsumentförsäkringslagen tillämpas på försäkringar som konsumenter tecknar hos försäkringsbolag för huvudsakligen enskilt ändamål och som kan hänföras till antingen hemförsäkring, villaförsäkring, fritidshusförsäkring, reseförsäkring, båtförsäkring, trafikförsäkring eller annan motorfordonsförsäkring. Vad gäller rätten att teckna försäkring är huvudregeln att en försäkringsgivare inte får vägra en konsument att teckna en försäkring som försäkringsbolaget normalt tillhandahåller allmänheten. Undantag görs när försäkringsbolaget har särskilda skäl för vägran med hänsyn till risken för försäkringsfall, den sannolika skadans omfattning eller annan särskild omständighet.

På försäkringsområdet pågår sedan länge ett omfattande reformarbete. För närvarande pågår beredning i Regeringskansliet av en ny försäkringsavtalslag som skall ersätta 1927 års lag i ämnet och konsumentförsäkringslagen. Den nya lagen skall bli en samlad lag för hela försäkringsavtalsrätten. En lagrådsremiss är planerad till april 2003.

Enligt vad utskottet har erfarit övervägs inom ramen för det pågående beredningsarbetet frågan om att införa även en rätt att teckna personförsäkring. Utskottet anser att detta arbete inte bör föregripas genom någon riksdagens

åtgärd med anledning av motionerna L271 och L279 yrkande 1, varför de bör avslås.

Företagares försäkringsskydd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion med krav på åtgärder för att förbättra företagares försäkringsskydd. Utskottet hänvisar till ett pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet med en ny försäkringsavtalslag.

Motionen

Tobias Krantz (fp) anför i motion N211 att många företagare kan ha svårigheter att teckna försäkringar. Motionären begär ett tillkännagivande om att företagarnas försäkringsskydd måste stärkas, och enligt motionären bör det övervägas att införa en skyldighet för försäkringsbolagen att erbjuda företagare ett grundläggande försäkringsskydd (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

När utskottet våren 2002 behandlade ett liknande motionsyrkande framhöll utskottet vikten av att försäkringsbranschen tar sitt ansvar när det gäller småföretagares försäkringsskydd, bl.a. vad gäller förbättrade informationsinsatser om skadeförebyggande åtgärder (bet. 2001/02:LU10).

Motionsspörsmålet omfattas av det pågående beredningsarbetet med en ny försäkringsavtalslag. Utskottet anser att beredningsarbetet inte bör föregripas av någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion N211 yrkande 5, varför motionen bör avslås.

Ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden med krav på att ersättningsnivåerna i rättsskyddsförsäkringen bör höjas.

Bakgrund

Med rättsskyddsförsäkring avses en försäkring som ersätter försäkringstagarens kostnader för det rättsliga förfarandet i tvister som han eller hon är inblandad i. Rättsskyddsförsäkringar ingår som en del av de hemförsäkringar som säljs i Sverige. Samtliga försäkringsbolag har en begränsning för hur stor ersättning som kan betalas ut. Gränsen ligger vanligen mellan 75 000 kr och 100 000 kr. De försäkrade får betala en självrisk på vanligtvis 20 % av kostnaderna, dock lägst 1 000 kr.

Enligt 10 § rättshjälpslagen (1996:1619) får rättshjälp inte beviljas i en angelägenhet som rör trafikskadeersättning enligt trafikskadelagen (1975:1410) eller som rör skadestånd som skall betalas från en ansvarsförsäkring.

Motionerna

Ann-Marie Fagerström (s) framhåller i motion L246 att ersättningsnivåerna i rättsskyddsförsäkringen är alldeles för låga. Rättsskyddsbeloppet, som är 75 000 kr i de flesta försäkringsbolag, räcker endast till att täcka advokatkostnaderna för en prövning i första instans. Enligt motionären medför detta att endast personer med mycket god ekonomi kan ta risken att processa i domstol. Motionären begär ett tillkännagivande angående en översyn av rättsskyddsförsäkringen.

I motion L278 yrkar Viviann Gerdin (c) ett tillkännagivande om att ersättningsnivåerna i rättsskyddsförsäkringen höjs till 300 000 kr. Enligt motionären är detta nödvändigt för att stärka de trafikskadades situation (yrkande 6).

Kent Högström (s) påtalar i motion L340 att ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringen, som i de flesta bolag är 75 000 kr, knappt räcker till ombudskostnader för prövning av en tvist i första instans. Motionären begär ett tillkännagivande om att de trafikskadades rättstrygghet i ekonomiskt hänseende måste stärkas.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan får rättshjälp inte beviljas i en angelägenhet som rör trafikskadeersättning enligt trafikskadelagen eller som rör skadestånd som skall betalas från en ansvarsförsäkring. Trafikskadade är därför hänvisade till sin rättsskyddsförsäkring.

Utskottet kan konstatera att ersättningsnivån i rättsskyddsförsäkringar är en del av själva avtalet mellan försäkringstagaren och respektive försäkringsbolag. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom en ordning som innebär att ersättningsnivån regleras i lag.

Enligt uppgift från Försäkringsförbundet pågår för närvarande en diskussion inom försäkringsbolagen om nivåerna i rättsskyddsförsäkringen och tendensen är att takbeloppen höjs. Ett bolag har beslutat att fr.o.m. den 1 januari 2003 höja takbeloppet från 75 000 kr till 3 basbelopp.

Med det anförda föreslår utskottet att motionerna L246, L278 yrkande 6 och L340 bör avslås.

Ansvarsförsäkring för motorfordon

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion i vilken föreslås att trafikförsäkringen bör vara knuten till föraren i stället för till fordonet som är fallet

i dag. Enligt utskottet strider motionärernas förslag mot det första EG-direktivet om motorfordonsförsäkring.

Motionen

Jepe Johnsson och Anders G Högmark (m) anför i motion L242 att enligt gällande bestämmelser skall fordon vara trafikförsäkrade. Eftersom det inte är fordonet utan föraren som orsakar skadorna anser motionärerna att trafikförsäkringen i stället bör vara knuten till föraren.

Utskottets ställningstagande

I 2 § trafikskadelagen (1975:1410) föreskrivs en skyldighet att ha trafikförsäkring för motordrivna fordon med vissa i lagen angivna undantag. Denna skyldighet är kompletterad av en skyldighet för trafikförsäkringsbolagen att tillhandahålla sådan försäkring (kontraheringsplikt). Bestämmelsen i trafikskadelagen står i överensstämmelse med det första EG-direktivet om motorfordonsförsäkring. Enligt detta skall medlemsstaterna se till att fordon som normalt hör hemma inom landet omfattas av ansvarsförsäkring (rådets direktiv 72/166/EEG av den 24 april 1972 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om ansvarsförsäkring och kontroll av att försäkringsplikten fullgörs beträffande sådan ansvarighet).

Som framgått ovan är EU:s medlemsstater skyldiga att se till att fordon som normalt hör hemma inom landet omfattas av ansvarsförsäkring. Den ordning som motionärerna föreslår är således inte förenlig med det första EG-direktivet om motorfordonsförsäkring. På grund av det anförda anser utskottet att motion L242 bör avslås.

Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande som förordar ett utvidgat ansvar för trafikförsäkringen. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet. *Jämför reservation nr 1 (m, fp och kd).*

Bakgrund

Genom trafikskadelagen (1975:1410) åläggs varje motorfordonsägare att ha trafikförsäkring för sitt fordon. Ersättning betalas ur trafikförsäkringen, så snart någon i fordonet skadats. Både förare och passagerare har rätt till ersättning. Dessutom utgår ersättning ur trafikförsäkringen till andra, t.ex. cyklister och fotgängare, som skadas till följd av trafik med fordonet. Full ersättning utgår för alla personskador, oberoende av om någon har skuld till olyckan eller inte. Ersättning till förare och passagerare betalas ur det egna fordonets

trafikförsäkring även om skadorna skulle ha uppkommit vid en kollision med ett annat fordon. Om skadorna har orsakats genom vållande i samband med förandet av ett annat fordon, kan det försäkringsbolag som har betalat ut ersättningen kräva den tillbaka från försäkringen för det andra fordonet.

Den ersättning som skall utgå från trafikförsäkringen skall bedömas med ledning av vad som föreskrivs i 5 kap. skadeståndslagen och lagen (1973:213) om ändring av skadeståndslivräntor. Detta innebär bl.a. att trafikskadeersättning till den som orsakats personskada i följd av trafik med motordrivet fordon skall omfatta ersättning för sjukvårdskostnader och andra utgifter, inkomstförlust samt ideell skada. Av 5 kap. 3 § skadeståndslagen följer emellertid att vid bestämmande av ersättning för inkomstförlust skall avräknas förmån som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till i form av ersättning som betalas på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller någon annan likartad förmån. Avräkning skall också göras för pension eller annan periodisk ersättning eller sjuklön, om förmånen betalas av en arbetsgivare eller på grund av en försäkring som är en anställningsförmån.

Motionen

Enligt motion MJ377 av Lars Gustavsson m.fl. (kd) bör kostnaderna för trafikskadade ligga på trafikförsäkringen. Det skulle, enligt motionärerna, medföra att försäkringsbolagen blir mer aktiva på trafiksäkerhetsområdet. I motionen begärs att regeringen lägger fram förslag till ändring av trafikförsäkringen i enlighet med det anförda (yrkande 11).

Utskottets ställningstagande

I början av år 1999 beslutade regeringen att tillsätta en parlamentarisk kommitté med uppdrag att se över reglerna om samordningen vid personskada mellan skadestånd, ersättning från offentlig försäkring och ersättning från försäkringar av annat slag (dir. 1999:18). Kommittén antog namnet Personskadekommittén. Huvudfrågan för kommittén var att ta ställning till vem som i olika situationer slutligt skulle svara för ersättningen till den som drabbats av en personskada. I direktiven anfördes bl.a. att det för vissa verksamhetsområden satts i fråga om det är rimligt att det allmänna svarar för en så stor del av kostnaderna för personskador som är fallet i dag. Kommittén skulle överväga om ansvaret i större utsträckning kunde överföras till dem som är upphov till kostnaderna.

Personskadekommittén har redovisat sitt arbete i januari 2002 i betänkande (SOU 2002:1) Samordning och regress – Ersättning vid personskada. Kommitténs majoritet har stannat för att inte förorda ett utvidgat ansvar för trafikförsäkringen, medan en minoritet uttalar sig för en sådan reform.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet pågår för närvarande beredning av Personskadekommitténs förslag.

Utskottet anser att det pågående beredningsarbetet inte bör föregripas genom någon riksdagens åtgärd med anledning av motion MJ377 yrkande 11. Motionen bör avslås.

Jämkning av trafikskadeersättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion med krav på att det i större utsträckning än i dag skall bli möjligt att jämka trafikskadeersättning när föraren varit rattfull. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom EU.

Bakgrund

Trafikskadeersättning kan enligt 12 § första stycket trafikskadelagen jämkas om den skadelidande uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet har medverkat till skadan. Om föraren har gjort sig skyldig till rattfylleri kan ersättningen till honom även jämkas om han har medverkat till skadan genom vårdslöshet som inte är grov.

Motionen

Marietta de Pourbaix-Lundin (m) påpekar i motion L229 att jämkning av ersättning i dag endast kan ske om körningen varit vårdslös. Enligt motionären är det i högsta grad vårdslöst att köra bil berusad. Motionären yrkar ett tillkännagivande om att det bör införas en möjlighet att jämka trafikskadeersättningen om föraren varit rattfull.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har senast våren 2001 behandlat en liknande motion (bet. 2000/01:LU19). Utskottet hänvisade då till uttalanden som utskottet gjort i samband med tidigare behandling av frågan. I betänkande 1998/99:LU19 uttalade utskottet att det för sin del var ense med motionären om att det är angeläget att se över bestämmelserna på ifrågavarande område. Enligt utskottet fanns det av många skäl – inte minst vad gäller hänsynen till det allmänna rättsmedvetandet – anledning att ifrågasätta om nuvarande bestämmelser är helt tillfredsställande. Utskottet redovisade att Försäkringsförbundet i en skrivelse till regeringen föreslagit att nuvarande lagregel om jämkning av personskadeersättning inom trafikområdet borde ändras så att jämkning av ersättning till föraren skall kunna ske i alla situationer där föraren varit rattfull vid olyckstillfället, och inte bara när det konstateras att han eller hon samtidigt varit vårdslös. Förbundet anser vidare att jämknningen bör gå längre än vad som sker i dag så att en rattfull person inte får mer ersättning än den som är hänvisad till den allmänna försäkringens ersättningsregler.

Kommissionen lade den 7 juni 2002 fram ett förslag till ett femte direktiv om trafikförsäkring (KOM (2002) 244 slutlig). Utskottet har erfarit att frågan om jämkning av trafikskadeersättning vid rattfylleri kommer att diskuteras inom ramen för arbetet med direktivförslaget. Med hänsyn härtill anser utskottet att motionen inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet föreslår att motion L229 avslås.

Handläggningen av trafikskadeärenden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden med krav på åtgärder för att förbättra de trafikskadades ställning. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående beredning av en rapport från Finansinspektionen. *Jämför reservationerna nr 2 (v och c) samt nr 3 (kd).*

Bakgrund

Under år 2001 skadades omkring 47 000 personer i trafiken. Den som skadas erhåller till viss del ersättning från det allmänna för vårdkostnader, andra kostnader och inkomstförlust. Därutöver betalas en betydelsefull del från trafikförsäkringen. Merparten av alla trafikskador regleras av försäkringsbolagen. I olika sammanhang har på senare år de långa handläggningstider som ibland uppstår vid regleringen av personskador inom trafikförsäkringen uppmärksamrats.

Regeringen gav Finansinspektionen i början av år 1998 i uppdrag att undersöka försäkringsbolagens reglering av personskador inom trafikförsäkringen. Undersökningen resulterade i en regeringsrapport från den 18 december 1998 (dnr 1736-98-319). I rapporten anförs att långa handläggningstider hos försäkringsbolagen är ett problem för många personer som blivit skadade i trafiken. I rapporten konstateras att det finns en icke oväsentlig skillnad i handläggningstiderna mellan försäkringsbolagen. I syfte att skapa incitament för försäkringsbolagen att reducera handläggningstiderna förordar Finansinspektionen att branschen offentliggör uppgifter om bolagens handläggningstider. Vidare anser Finansinspektionen att handläggningstiderna skulle kunna reduceras om bolagen vidtog ett antal olika åtgärder, såsom att förbättra kontrollen av skaderegleringen, för att möjliggöra en bättre styrning av verksamheten genom väl definierade riktlinjer och målsättningar och att som ett komplement anlita den privata sjukvården i större utsträckning.

Regeringen gav i juni 2002 Finansinspektionen i uppdrag att följa upp sin rapport från december 1998. Enligt uppdraget skulle Finansinspektionen särskilt belysa hur försäkringsbolagens skadereglering utvecklats när det gäller rutiner och handläggningstider. Uppdraget innefattade också att redovisa hur bolagen i framtiden skall kunna korta sina handläggningstider.

Finansinspektionen har den 30 januari 2003 överlämnat rapporten Stärkt skydd för trafikskadade – åtgärder och förslag (dnr 03-513-601). I rapporten

anser Finansinspektionen att försäkringsbolagen på ett i många delar mycket bra sätt har vidtagit åtgärder enligt den inriktning som Finansinspektionen föreslog i 1998 års rapport. För att komma vidare och redovisa hållfasta resultat föreslår Finansinspektionen att bolagen bör utöka informationen till de trafikskadade med en prognos eller normtid för när skadan bedöms vara slutreglerad, förbättra statistikhanteringen för att kunna jämföra mellan och inom bolag över tiden samt att utveckla skaderegleringen genom att särskilt satsa på kompetenshöjande åtgärder för att bättre bemöta och informera trafikskadade. För att öka och säkerställa kvaliteten i de medicinska bedömningarna föreslår Finansinspektionen att bolagen skapar riktlinjer för vilket medicinskt underlag som är godtagbart och hur ett medicinskt utlåtande skall utformas samt överväger intensifierade utbildningsinsatser i försäkringsmedicin. Vidare föreslår Finansinspektionen att regeringen överväger ändrade former för överprövning av försäkringsbolagens beslut i ett trafikskadeärende genom att inrätta en reklamationsnämnd.

Vad gäller tillsynen över sakkunnigläkares bedömningar har socialministern i ett frågesvar den 26 juni 2002 uttalat att han inte har fått någon information som tyder på att det är vanligt förekommande att sakkunnigläkare som arbetar för försäkringsbolag utformar intyg och utlåtanden på ett otillbörligt sätt. Enligt socialministern kan det emellertid innebära problem att Socialstyrelsen inte har ett klart tillsynsansvar på detta område varför denna fråga kommer att bli föremål för en översyn (svar på fråga 2001/02:1339).

Socialutskottet har i sitt av riksdagen godkända betänkande 2002/03:SoU1 behandlat motionsyrkanden med krav på att Socialstyrelsen även skall ha tillsynsansvar över försäkringsbolagens sakkunnigläkare. Socialutskottet ansåg att det kan innebära problem att Socialstyrelsen inte har ett klart tillsynsansvar när det gäller försäkringsbolagens läkare. Socialutskottet förutsatte att regeringen skyndsamt låter denna fråga bli föremål för en översyn.

Regeringen har i Socialstyrelsens regleringsbrev för budgetåret 2003 gett myndigheten i uppdrag att göra en översyn av sin roll beträffande tillsynen över de sakkunniga läkare som anlitas i försäkringsärenden. I detta sammanhang skall också tillsynen över läkares utfärdande av intyg m.m. ses över. Om myndigheten finner det påkallat skall den lämna förslag till förändringar. Socialstyrelsen skall samråda med Finansinspektionen. Uppdraget skall redovisas senast den 31 juli 2004.

Motionerna

Viviann Gerdin (c) yrkar i motion L278 ett tillkännagivande om att tiden för utredning av trafikskadeärenden måste kortas ned (yrkande 2). Motionären är vidare kritisk till försäkringsbolagens egna läkares roll i skaderegleringsprocessen och yrkar ett tillkännagivande om att förtroendeläkarnas beroendeställning gentemot försäkringsbolaget måste uppmärksammas (yrkande 4).

Kerstin-Maria Stalin (mp) framhåller i motion L279 att enskilda måste ges en möjlighet att överklaga en förtroendeläkares beslut för att kunna få en

opartisk bedömning i sjuk- och invaliditetsärenden. Motionären begär ett tillkännagivande med detta innehåll (yrkande 2).

Tasso Stafilidis m.fl. (v) yrkar i motion L291 ett tillkännagivande om att regeringen skall tillsätta en utredning som ser över försäkringsbolagens handläggning av trafikskadeärenden och försäkringsbolagens egna läkares roll.

Kenth Högström (s) anser i motion L339 att handläggningstiderna i trafikskadeärenden måste förkortas, och motionären yrkar ett tillkännagivande om att regeringen bör vidta åtgärder i detta syfte.

Chatrine Pålsson och Ragnwi Marcelind (kd) begär i motion So359 ett tillkännagivande om att den s.k. 72-timmarsregeln skall tas bort. 72-timmarsregeln innebär att en skada måste dokumenteras inom 72 timmar från det att olyckan inträffat (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Motionärerna tar upp ett antal frågeställningar som rör försäkringsbolagens handläggning av trafikskadeärenden. Av Finansinspektionens rapport från den 30 januari 2003 framgår att försäkringsbolagen, enligt inspektionens uppfattning, på ett i många delar mycket bra sätt har vidtagit åtgärder enligt den inriktning som inspektionen föreslog i 1998 års rapport. För att komma vidare och redovisa hållfasta resultat har Finansinspektionen bl.a. lämnat ett antal förslag på åtgärder när det gäller försäkringsbolagens rutiner för skaderegleringen och handläggningstiderna. Finansinspektionen har också lämnat förslag som syftar till att öka och säkerställa kvaliteten i de medicinska bedömningarna. Beträffande frågan om Socialstyrelsens tillsynsansvar när det gäller de sakkunniga läkare som anlitas i försäkringsärenden har Socialstyrelsen fått i uppdrag att göra en översyn av sin roll beträffande tillsynen över dessa läkare.

Utskottet utgår från att regeringen överväger de frågeställningar som motionärerna tar upp i samband med den fortsatta beredningen av Finansinspektionens rapport. Det finns därför, enligt utskottets mening, inte skäl att för närvarande föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av motionerna L278 yrkandena 2 och 4, L279 yrkande 2, L291, L339 samt So359 yrkande 2. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna.

Reservationer

1. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen (punkt 6)

av Inger René (m), Jan Ertsborn (fp), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation nr 1.

Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ377 yrkande 11.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att om den obligatoriska trafikförsäkringen ges ett utökat ekonomiskt ansvar för personskador i trafiken bör det leda till att medborgarna och det allmänna får en klarare bild av de samlade kostnaderna för sådana skador. Likaså tjänas, enligt vår mening, det eftersträvansvärda syftet att hänföra verkliga kostnader till det ställe där de hör hemma. Dessutom är vi övertygade om att försäkringsbolagens intresse av att i olika former medverka till att stärka säkerheten i trafiken ökar ju större andel av de samlade skadekostnaderna som belastar försäkringen.

Även andra fördelar torde, enligt vår mening, vara att vinna med ett utökat ansvar för trafikförsäkringen, bl.a. skulle trafikförsäkringsbolagen bli direkt engagerade i rehabiliteringsverksamheten.

Vi kan konstatera att Personskadekommitténs överväganden i hithörande fråga nu är föremål för fortsatt beredning. Vår uppfattning är att beredningen bör leda till att regeringen lägger fram förslag till ändring av trafikförsäkringen i enlighet med vad som anförts i reservationen. Detta bör riksdagen, med bifall till motion MJ377 yrkande 11, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Handläggningen av trafikskadeärenden (punkt 8)

av Tasso Stafilidis (v) och Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation nr 2.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:L278 yrkandena 2 och 4, 2002/03:L279 yrkande 2, 2002/03:L291 och 2002/03:L339 samt avslår motion 2002/03:So359 yrkande 2.

Ställningstagande

Vid regleringen av trafikskador, särskilt de svårbedömda whiplashskadorna, hamnar ofta den trafikskadade i underläge gentemot försäkringsbolaget, inte minst på grund av att skaderegleringen tenderar att dra ut på tiden. Vi anser, liksom motionären i motion L278, att utredningstiderna är oacceptabelt långa. Vi vill också peka på den beroendeställning som finns mellan försäkringsbolagets läkare och försäkringsbolaget. Det är också anmärkningsvärt att försäkringsbolagets läkare i sin funktion som sakkunnig inte står under tillsyn av Socialstyrelsen.

Vi anser att regeringen, i enlighet med vad som föreslås i motion L291, bör tillsätta en utredning i syfte att se över försäkringsbolagets handläggning av trafikskadeärenden och försäkringsbolagets egna läkares roll. En möjlighet som bör övervägas är att införa en rätt att överklaga en sakkunnigläkares beslut för att kunna få en opartisk bedömning i sjuk- och invaliditetsärenden.

Vad vi nu anfört bör riksdagen, med bifall till motionerna L278 yrkandena 2 och 4, L279 yrkande 2, L291 och L339 samt med avslag på motion So359 yrkande 2, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Handläggningen av trafikskadeärenden (punkt 8)

av Yvonne Andersson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation nr 3.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:L278 yrkandena 2 och 4 samt 2002/03:So359 yrkande 2 och avslår motionerna 2002/03:L279 yrkande 2, 2002/03:L291 samt 2002/03:L339.

Ställningstagande

Antalet skadade i trafiken ökar varje år. En ökning har skett av mer diffusa skadetyper, såsom whiplash. Regleringen av sådana skador är ofta komplicerad och drar därför ut på tiden. De långa utredningstiderna medför stor osäkerhet för den skadelidande, inte minst beträffande ekonomin. Jag anser därför, liksom motionären bakom motion L278, att utredningstiderna är oacceptabelt långa. Tiden för handläggningen av trafikskadeärenden måste kortas ned.

Jag anser också att den beroendeställning som finns mellan försäkringsbolagets läkare och försäkringsbolaget bör uppmärksammas. Det är anmärkningsvärt att försäkringsbolagets läkare i sin funktion som sakkunnig inte står under Socialstyrelsens tillsyn. Liksom motionärerna i motion So359 anser jag också att den s.k. 72-timmarsregeln måste ses över.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L278 yrkandena 2 och 4 samt So359 yrkande 2 och med avslag på motionerna L279 yrkande 2, L291 samt L339, som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Rätt att teckna försäkring

av Yvonne Andersson (kd).

Jag anser att alla individer, oavsett handikapp eller sjukdom, bör ha en rätt att prövas som försäkringstagare. Därefter får försäkringsbolaget göra en prövning av om någon försäkring skall meddelas eller inte. Ett försäkringsbolag skall ha möjlighet att neka någon att teckna försäkring om det föreligger särskilda skäl. Om den enskilde är missnöjd med försäkringsbolagets beslut bör denne, enligt min mening, ha en möjlighet att väcka talan vid allmän domstol mot försäkringsbolaget för att överpröva försäkringsbolagets beslut. Jag anser även att alla individer bör ha en rätt att teckna dödsfallsförsäkring.

Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med en ny försäkringsavtalslag. Jag har erfarit att arbetet bedrivs med den inriktning som jag förordar. Jag har därför valt att inte reservera mig utan i stället avge ett särskilt yttrande.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:L229 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ändring i trafikskadelagen så att full trafikskadeersättning inte utgår till rattfull.

2002/03:L242 av Jeppe Johnsson och Anders G Högmark (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att trafikförsäkringen bör ändras.

2002/03:L246 av Ann-Marie Fagerström (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om beloppen i rättsskyddsförsäkringen.

2002/03:L271 av Håkan Juholt m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att stärka funktionshindrades rätt att teckna försäkring.

2002/03:L278 av Viviann Gerdin (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tiden för utredning av trafikskadeärenden bör kortas ned.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sakkunnigläkarens beroendeställning som tjänsteman alternativt konsult för sin uppdragsgivare, försäkringsbolagen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rättsskyddsbeloppet höjs till 300 000 kr och att det värdesäkras gentemot prisbasbeloppet.

2002/03:L279 av Kerstin-Maria Stalin (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försäkringsbolag när det gäller premier och möjlighet att teckna försäkring inte får diskriminera människor utifrån kön, funktionshinder, sjukdom eller förväntad sjukdom, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, religion eller övertygelse.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utforma en möjlighet för enskilda att överklaga en förtroendeläkares beslut och få en opartisk bedömning i sjuk- och invaliditetsärenden.

2002/03:L291 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att tillsätta en utredning som ser över handläggningen av trafikskadeärenden och försäkringsbolagens egna läkares roll.

2002/03:L297 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om könsdiskriminerande pensionsförsäkringar.

2002/03:L339 av Kenth Högström (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i motionen om att förkorta handläggningstiderna i trafikskadeärenden.

2002/03:L340 av Kenth Högström (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att stärka de trafikskadades rättstrygghet i ekonomiskt hänseende.

2002/03:So359 av Chatrine Pålsson och Ragnwi Marcelind (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om borttagande av 72-timmarsregeln.

2002/03:MJ377 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

11. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av trafikförsäkringen enligt vad i motionen anförs.

2002/03:N211 av Tobias Krantz (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att företagarnas försäkringsskydd måste stärkas.